אלו דברים פרק שמיני ברכות נב.

מסורת הש"ס

ו) (פירוש"ן ז.) כ"מ נמי: חולין מד. יומא יד. פסחים קיד., כ) תוספתא פ"ט הל"ב פסחים קב: קה:, ג) תוספתא פ"ב הל"ח (פסחים קג.), ד) (פסחים קה:), ה) (פירוש"ן מ: פסחים קה:), ו) (פסחים סט.), ז) (שם), ח) תוספתא פ"ב הל"ו, ט) (פ"ר תרומות עמ. ד"ה היה ומחולין פז:) ד"ה כל ומכתרתו יג: ד"ה ותלבן), י) פרה פ"ט מ"ו טהרות פ"ב מ"ג ו (חולין לב.), כ) מגיגה כב: בכורות לח. כלים פכ"ה מ"ו מה ז:, ל) (פ"כ.), מ) (לעיל נח:), נ) מי נתהרס"ל מה שהגיה בדברי רש"י אלו, ס) (שבת יד:), ע) בפ"ש: שנטמאו, פ) (שבת יג:), צ) בפ"ש: מפקה, ק) (חולין כד:), ר) (שבת יד:), ש) (טיטוס ד:).

הגהות הב"ח

(א) גמ' ועל הכל בשמים שב"ש לומרים: (ב) שם ומברכי כ"ש (ברכת המזון) מת"מ וכ"ב ש"מ וכן הוא בפירש"י ברכה:

מוסף רש"י

הנכנס לביתו במוצאי שבת מברך על היין. מתיבה לפי שהוא מדיר ומדיר קודם (רשב"ם פסחים קב:), ואחר כך אומר הבדלה. הבדלה לנטוף, לפי שאלו הרשומות קלרות וברכת הבדלה מרוכה לפיכך אומרה לנטוף (שם). ומשלשלין. לשון שלשלת שמחברים יחד פס ברכת המזון (שם). המברך צריך שיטעום. לו הוא לו אמר מן הסומפים, וכשמיים אחד מהם יפלו כולם (שם קה:) משום דנגלי הוא לכוס של ברכה שלא יהנה אדם ממנו לאלתר שמהא ברכת היין דנהוי מי הנאן שלא לעולך (שרובין מז.). צריך שיעור. רמיעת לוג (רשב"ם פסחים שם). כלי שנטמאו אחוריו. כלי אין לו של מתכת קלתר שמטמאין מגגו (חגיגה כב:). במשקין. דטומאה דרבנן היא, דמלאוריית אין לוחל ומשקה מטמא כלי, שאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה, ונוזר חכמים שיהו משקין מטמאין כלי, לפי שיש משקה שהוא אב הטומאה ומטמא כלי מן הטהרה, כגון רוקו של זב ומימי רגליו, הלכך הוחל ושומאה זו מדברי סופרים, אחוריו טמאים. ואתר אמשקין שבו שיהרים, דבעבדו רבנן סיבר לחדיש שטומאה זו מדבריהם ולא יסברפו עליה תרומה וקדשים, כך היא מפורשת במסכת נדה פ"ק (חגיגה שם).

רב ניסים גאון

ור' יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול. עיקר שלו הוא שאמר ר' יהושע בפרק הזהב (ב"מ דף נט) במעשה תנורו של עכנאי לא בשמים היא (דברים ל) כבר נתנה לנו על הר סיני וכו' כבר הזכרנוה לשעבר. ואלו האותאבות (ר"ל הקושיות) שנזכרו בכאן המבדל צריך שיטעום ונטעמו פגמו וכוס של ברכה צריך שיעור כולן ענפים יוצאין מן הגיא ברייתא דאקשו מינה כבר והתניא הנכנס לביתו במוצאי שבתות כו' ואיתא מיפרשא בפי' ערבי פסחים (דף קה) כי כשהזכירו זו הברייתא לשם אמרינן עלה שמע מינה מהא מתניתא ח' שמע מינה המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס וש"מ ברכה שעונה כוס ש"מ כוס של ברכה צריך שיעור שיטעום וש"מ המברך צריך שיטעום וש"מ פגמו ; ונטמו יידים לכוס ידים שנוות הן. עיקרה דטומאת ידים גזירה דרבנן היא וכי גזרו כהו רבנן טומאה לתרומה אבל לחולין לא והיא אחת מי"ח דבר שגזרו בו ביום ואיתא מיפרשא בפ' יציאות השבת (דף יג) מאי גיגרו ר"ח דבר דתנן ואלו פוסלין את התרומה הספר והידים ואמרינן דרב מ"ט גזרי בהו רבנן טומאה פסני שהידים שקניות הן ווו הפשנה בסוף מס' ובים ומדקתני ואלו פוסלין את התרומה מבלל שהידים שניות הן כי השני הוא שפוסל את התרומה על העיקר שכבר הקדמנוהו בתחלת המסכת כי השני עושה שלישי בתרומה ולא בחולין ואיתא בפ"א דמסכת טהרות (צ"ל דתוספת מהרות) הידים מטמאות אחר בקודש ופוסלות את התרומה ואין ידים לחולין

ו) ורבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול וסברי בית שמאי דברכת היום עדיפא והתניא ג) הנכנס לביתו במוצאי שבת מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים ואחר כך אומר הבדלה א) ואם אין לו אלא כוס אחד מניחו לאחר המזון ומשלשלין כולן לאחריו והא ממאי דב"ש היא דלמא ב"ה היא לא ס"ד דקתני מאור ואח"כ בשמים ומאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא ב"ש ג) דתניא א"ר יהודה לא נחלקו בית שמאי וב"ה על המזון שבתחלה ועל הבדלה שהיא בסוף על מה נחלקו על המאור ועל הבשמים (ה) ב"ש אומרים מאור ואחר כך בשמים וב"ה אומרים בשמים ואחר כך מאור וממאי דבית שמאי היא ואליבא דרבי יהודה דילמא בית הילל היא ואליבא דרבי מאיר לא ס"ד דקתני הכא במתניתין בית שמאי אומרים נר ומזון בשמים והבדלה ובית הלל אומרים נר ובשמים מזון והבדלה והתם בברייתא קתני אם אין לו אלא כוס אחד מניחו לאחר המזון ומשלשלין כולן לאחריו שמע מינה דבית שמאי היא ואליבא דרבי יהודה ומכל מקום קשיא קא סברי בית שמאי ז) שאני עיולי יומא מאפוקי יומא עיולי יומא כמה דמקדמינן ליה עדיף אפוקי יומא כמה דמאחרינן ליה עדיף כי היכי דלא להוי עלן כמשוי וסברי ב"ש ח) ברכת המזון טעונה כוס והא תנן בא להם יין לאחר המזון אם אין שם אלא אותו כוס בית שמאי אומרים מברך על היין ואחר כך מברך על המזון מאי לאו דמברך עילויה ושתי ליה לא דמברך עילויה ומנח ליה והאמר מר ט) המברך צריך שיטעום דטעים ליה והאמר מר י) כוס של פגמו דטעים ליה בידיה והאמר מר ז) כוס של ברכה צריך שיעור והא קא פחית ליה משיעוריה דנפיש ליה טפי משיעוריה והא אם אין שם אלא אותו כוס קתני תרי לא הוי ומחד נפיש והא תני רבי חייא ב"ש אומרים מברך על היין ושותתו ואחר כך מברך ברכת המזון אלא תרי תנאי ואליבא דב"ש: ב"ש אומרים וכו': יא) ת"ר ב"ש אומרים נוטלין לידים ואח"כ מוזגין את הכוס שאם אתה אומר מוזגין את הכוס תחלה גזרה יב) שמא יטמאו משקין שאחורי הכוס ויטמאו את הכוס וליטמו לידים לכוס ידים שניות הן יג) ואין שני עושה שלישי בחולין יד) אלא על ידי משקין ובה"א מוזגין את הכוס ואחר כך נוטלין לידים שאם אתה אומר נוטלין לידים תחלה גזרה שמא יטמאו משקין שבידים מחמת הכוס ויחזורו ויטמאו את הידים וניטמי כוס לידים טו) אין כלי מטמא אדם וניטמי למשקין שבתוכו הכא בכלי שנטמאו אחוריו במשקין עסקינן דתוכו טהור וגבו טמא יז) דתנן יח) כלי שנטמאו אחוריו במשקין אחוריו טמאים תוכו

ורבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול. ומפי שמואל דבר"ש היא ולמאן דאמר אין משגיחין בבת קול מאי אמר ר' יהושע בפרק הזהב (ב"מ נט:): הנכנס לביתו במוצאי שבת מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים ואחר כך אומר הבדלה ואם אין לו אלא כוס אחד מניחו לאחר המזון ומשלשלין כולן לאחריו שכתבלה ומדקתני לרבי יהודה מאור ואח"כ בשמים בית שמאי היא: ומ"מ קשיא. דברכת היין קדמה להבדלה: קדוש עיולי הוא והבדלה אפוקי היא: ברכה טעונה כוס. ברכת המזון דקתני מעיולו לאחר המזון: וכסגן. מתני' בפרקין (ה): כא לכן. כל ימות השנה קאמר: אחר המזון. ובמזון המזון לא כא להם וכשגמרו סעודתם כא להם לפני ברכת המזון: מאי לאו דשפי ליה. וה"ק ב"ש אם לא מברך על היין ושותתו ואין צריך להניחו לברכת המזון: טעמו פגמו. לברכת המזון ולקדוש ולהבדלה נפרק ערבי פסחים (ד' קה:): ה"ג אלא הרי פגמי אליבא דב"ש. תנא דמתני' ותנא דר' חייא ו) תנא דרבי חייא אליבא דב"ש אמר מין ברכה טעונה כוס ותנא דמתניתין דלעיל דרבי יהודה אליבא דב"ש סבר ברכה טעונה כוס: גזרה שמא יטמאו משקין. שנפלו בחוריו הכוס מתמת ידים דתנן (פרה פ"מ מ"ז) כל הפוסל את התרומה מטמא משקים להיות תחלה ומחזרו ויטמאו את הכוס וב"ש סברי אסור להשתמש בכוס שאחוריו כלקמן: וליטמו ידים לכוס. למה ליה דקאמר משקין שאחוריו הכוס כלא משקין נמי מטמו ידים לכוס: אלא ע"י משקין. שהמשקין נעשין לאשונים מדרבנן. וא"ת כלי אינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה הני מילי מלאוריית ומחכמים גזרו) שיהו משקים לאשונים המטמאים כלי גזרה משום משקים זב וזבה שהן אבות הטומאה כגון רוקו ומימי רגליו: וב"ה אומרים כו'. בתוספתא ה"ג לה וב"ה אומרים אחוריו הכוס לעולם טמאים דבר אחר תכף לנטי"ו פעודה לאלו דמיישיתו אלא יטמאו הידים את אחוריו הכוס לאו דמשום היא שאפילו לתחלה מותר להשתמש בכלי שאחוריו טמאים ותוכו טהור כגון זב שטמטמא) אחוריו ממתת משקין דאמרינן ביה בשמעתין תוכו טהור הלכך מחזיק ושותין את הכוס תחלה קודם נטילה שאם אתה אומר נוטלין לידים תחלה שמא יהו אחוריו הכוס טמאין גזרה שמא לא יהו הידים נגועות יפה ממי הנטילה ויטמאו המשקין שבידים מחמת כוס והן נעשים תחלה ויחזרו ויטמאו את הידים ונמצא אוכל בידים מקולקות: ונטמי כוס לידים. למה לי משקין בידים אפי' ידים נגועות נמי יטמא כוס לידים וכיון דהכי הוא נהי נמי דבכוס שלפני המזון עביד ב"ה תקנתא דשותתו קודם נטילה כוסות הבאין מטמאין את הידים: אין כלי מטמא אדם. כלומר כלי כזה שנטמא בולד הטומאה אינו מטמא את הידים דקיי"ל כרבנן דפליגי עליה דרבי יהושע במסכת ידים (פ"ג מ"ח) בכלים שנטמאו במשקין ואומר את שנטמאו באב הטומאה מטמא את הידים ושנטמא בולד הטומאה אינו מטמא את הידים שאין שני עושה שני ואע"פ שהספר מטמא את הידים) אין למדים אימנו הלכך כוסות שבתוך המזון שהידים נגועין אינן מטמאין את הידים. ואם תאמר פעמים שיש משקין) מבטל טופח על הידים אין תורת משקין עליו אלא תורת אוכל: כלי שנטמאו אחוריו במשקין. כגון שטף קתמר דאילו כלי חרס אין מטמאין מגגו אפילו בטומאה דאוריית): שנטמאו אחוריו במשקין. אין לך משקה שאינו לטשון לטומאה שאף אם נגע בשני עשאוהו חכמים תחלה: אחוריו טמאין. אף על פי שאין אדם וכלים מקבלין טומאה מן התורה אלא מאב הטומאה גזרו חכמים) שיהו משקין מטמאין כלים מפני שמלינו משקה שהוא אב הטומאה לטמא אדם וכלים מה"ת כגון זובו של זב ורוקו ומימי רגליו גזרו על כל המשקין שיטמאו כלים: תוכו

מחמת הכוס זה הכוס קאי בטומאת אחוריים כדתנן בפרק חומר בקודש (מתניתין ד) אחוריים תוך ובית הצביעה לתרומה כלומר שאחוריו נטמאו במשקין ואעפ"כ תוכו טהור וכל שהוא בענין הזה הרי הוא טמא את המשקים והמשקין עוד מטמאים דברים אחרים כדתנן בטהרות בפרק ח' (משנה ז) משקין שנטמאו באחוריי כלי מטמאין אחד ופוסלין אחר ובתוספתא כלים (פ"ג) משקין טהורין הנתונין על הארץ ונגע בהן כוס שאחוריו טמאין או בית צביעתו נטמאו משקין דטומאת אחוריים מדרבנן היא כדתניא בתורת כהנים (בפ' שמיני) רבי אומר תדע שאין טומאת משקין לכלים מן התורה (אלא מ"ס שאין טומאה מן התורה) טמאה אם כלי ששף מאחוריו שאין תוכו טמא וכלים שנטמאו במשקין תוכו טהור ואין לך טומאת אחוריים אלא במשקין בלבד ובתרומה אבל בקודש הכל טמא דתנן

עין משפט נר מצוה

א (מיי' פכ"ט מהל' שבת הל' יג ופכ"מ"ד שם טיט"ש פו"ים פי' ולי פ"ג ופי' לעט פ"ד):
ה ב מיי' פכ"ט מהלכות שבת הל' נח טיט"ש פו"ים שע"ח ס"ד ו ג מיי' פי"ח מהל' מתנות עניים הלכה כ:
ז ד מיי' פי"ז שם הל' ה:
ח ה מיי' פי"ם שם הלכה ה:
ט ו מיי' פי"ז שם הל' ג ופיי"ג מהל' כלים הל"י:

רבינו חננאל

ור' יהושע הוא דאמר אין משגיחין בבת קול. פי' ר' יהושע בפ' הזהב בתנורו של עכנאי (הוא דאמר הכא הלכה כבית הלל). [שאני עיולא יומא מאפוקי יומא יומא דבר. עיולי יומא מחבבינן ליה ולא מאחרינן ליה, אפוקי יומא דהיא חליא בהבדלה מאחרינן ליה]. [והאמר מר טעמו פגמו. לברכה]. [דתנן כלי שנטמאו אחוריו במשקין וכו'. פי' אם נפלו משקין טמאין באחורי הכלים, אם יש בתוכו תרומה לא נטמאת וכו'. והוו שאמרו כלי שנטמאו אחוריו במשקין, אחוריו טמאין, תוכו אגנון אזניו ידיו טהורין לתרומה אבל לא לקדש, נטמא תוכו נטמא כולן].

רב ניסים גאון (המשך)

ובגמ' דאין דורשין דבני מערבא (הלכה ה) גרס' מתוך שאתה אומר לו ידיו שניות אף הוא בודל מן התרומה משקה גזרו עליהם ויהיו חולה ק"ו ומה אם טבול יום שהוא דבר תורה אינו אלא פוסל ידים שהן מדברותם לא כ"ש ר"א כלום גזרו על הידים לא מפני כדי שיהא בודל מן התרומה מתוך שאתה אומר לו ידיו שניות אף הוא בודל מן התרומה ותנן בפרה פ' י"א (משנה ה) כל הטענן ביאת מים מדברי סופרי' מטמא את הקודש ופוסל את התרומה ומותר בחולין ובמשנה ידים בפ"ג המתיה ואמרו לו לר"ע היכן מצינו שהידים תחלה ואמרינן תו והיד מטמאת את חברתה דברי ר' יהושע (חכ"א ידים שניות הן ואין שני עושה שני ולפי זה הטעם אין הידים מטמאין את הכוס אבל המשקין שאחוריו מטמאין מחמת ידים כתבן במס' פרה (פ"ח משנה ז) כל הפוסל את התרומה מטמא את המשקין להיות תחלה חוץ מטבול יום ובפרק אור ל"ד (מסחים ד' יז) הן אומרין משקין הבאין מחמת ידים ובפרק יצ'אות השבת (דף יד) אמרי' האוכלין שנטמאו במשקין משקין דמאי אי נימא במשקין מחמת שרץ דאורייתא היא דכתיב (ויקרא יא) וכל משקה אשר ישתה אלא דנגעו במשקין הבאין מחמת (שרץ) [ידים] גזרו רבנן על משקין הבאין מחמת ידים משום משקין הבאין מחמת שרץ ובתוספתא טבול יום (פ"ב א) הגיא חומר בידים מטבול יום וכו' ומטמאין את המשקין לעשותן תחלה ולפי שעיקר טומאת ידים מדרבנן היא הוי ספיקה טהור כדתנן במס' טבול יום (פ"ב משנה ב) חומר בטבול יום מבידים שספק טבול יום פוסל את התרומה והידים ספיקן טהור. גזירה שמא יטמאו משקין שבידים

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com